

הַצִּיץ מִרְצָה עַל טוּמְאַת הַדָּם וְאֵין הַצִּיץ מִרְצָה עַל טוּמְאַת הַגּוֹף, שנאמר 'ונשא אחרן את עון הקדשים', ודרשו בגמ' (זבחים כג, ב) שהצִיץ מרצה את עון קדשים, ולא עון מקדישים (ר"י מלוני).
טוּמְאַת הַתְּהוֹם – טומאה שלא הכיר בה אדם מעולם (רש"י וגמ' להלן פא, ב), שכאילו נמצאת בתהום (פיהמ"ש לרמב"ם, מאירי), או שהיא דומה לתהום המכוסה מעין כל (רש"י סוכה כא, א).

הַצִּיץ מִרְצָה, שטומאת הגוף גורמת לשני ענייני פסול: [א] פסול בגברא, הסותרת את מנין ימי הנזיר והמדהה את הטמא לפסח שני, ופסול זה לא נאמר בטומאת התהום, בלא שייכות לריצו הצִיץ. [ב] פסול בקרבן, כשבעליו טמאים, ולענין זה נאמר שהצִיץ מרצה בטומאת התהום (חי' רבינו חיים הלוי ביאת מקדש ד, ו; חי' הגר"ז נזיר טג, א). וריצו הצִיץ בטומאת התהום מועיל רק לענין שיצא ידי חובה בקרבנו, אבל אסור לו לאכול את בשר הקרבן בטומאה (אור שמח קרבן פסח ו, יב). מאידך, יש סוברים שבטומאת התהום יתכן שהצִיץ מועיל גם לענין שהבעלים יוכלו לאכול את בשר קרבן הפסח בטומאה (חז"א א"ח קכד לדף פא, ב).

גְּמָרָא. אֲבָל נֹדַע וְאַחַר כֵּךְ נִזְרָק לֹא מִרְצָה, שלמרות שהצִיץ מרצה מהותרה, גזרו רבנן שלא לזרוק את הדם בטומאה (גמ' יבמות ז, א, המובא בתוס' ד"ה נזרק), ואמנם אף אם זרק לא יביא פסח שני, כיון שמדאורייתא הקרבן הראשון כשר והשני יאה חולין בעזרה, אך הצִיץ לא מרצה לענין הקטרת האימורים [כאשר הדם טהור והבשר טמא (לדעת רש"י במשנה)], או לענין אכילת הבשר [כאשר הבשר טהור והדם טמא] (גם לדעת תוס' שם), שיש כח ביד חכמים לעקור ב'שב ואל תעשה' מצות אכילת הקרבן [או הקטרת אימורין] (ראה גמ' יבמות שם).

בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד בֵּין בְּאֹנוּס בֵּין בְּרִצּוֹן, למרות שאין הבדל בין 'מזיד' לבין 'רצון', שלעניינו דבר אחד הם, ששניהם מדעת, אך כיון שיש חילוק בין שוגג שנטמא מחמת חוסר ידיעה, לבין אונס שנטמא בעל כורחו, נקטה המשנה לשון 'מזיד' בניגוד לשוגג ולשון 'רצון' בניגוד לאונס (רש"י לעיל טז, ב ומנחת כה, ב).

אָמַר רְבִינָא וְכוּ' רַבִּי שִׁילָא אָמַר וְכוּ', שנחלקו באיזה אופן גזרו חכמים, שלדעת רבינא מסתבר יותר שגזרו חכמים באופן שידע שהוא מקריב דבר טמא לגבה כשזרק את הדם הטומאה, ואילו לדעת רבי שילא מסתבר יותר שגזרו חכמים באופן שהטומאה היתה במזיד, שזוהי תחילת הטומאה ולא נעשתה מצוה בשעה זו (תוס' יבמות ז, א ד"ה והא).

בְּעֵי רְמֵי בַר חֲמָא כְּהֵן הַמִּרְצָה בְּקִרְבָּנֹתֶיהֶן הוֹתֵרָה לֹו טוּמְאַת הַתְּהוֹם אוּ לֹא, שאילו כהן טמא בטומאה ודאית [שאינה 'טומאת התהום'], פוסל את הקרבן שעוסק בו (משנה זבחים טו, ב), בין בטומאת מת ובין בטומאת שרץ (כמבואר בגמ' זבחים כג, א בדעת רמי בר חמא), ויש סוברים שאינו פוסל אלא בטומאת שרץ ולא בטומאת מת (ראה סוגית הגמ' שם בדעת זקי דרום).

אוּ דִילְמָא בְּזִבְחָא גְּמִירֵי וְכוּ' – שיתכן שדין ההיתר של טומאת התהום נאמר בקרבנות אלו של פסח ונזיר ואפילו בטומאת הכהן (רש"י), ויש שפירש, שספקו של רמי בר חמא הוא רק בנוגע לדין השני שבטומאת התהום [שהובא לעיל (ד"ה הצִיץ מרצה)], שהצִיץ מרצה על פסול הקרבנות של פסח ונזיר שנטמאו בעליהם, שאילו הדין הראשון בטומאת התהום נאמר בודאי על הבעלים, שטומאת הנזיר לא תסתור מנין ימי נזירותו, ובפסח לא ידחה הטמא לפסח שני (חי' הגר"ז נזיר טג, א).

טוּמְאָה לֹא מִדְּחֵיא – שכאשר פסח ראשון נעשה בטומאה על ידי טמאי מת, הזבים שאינם ראויים לעשות פסח ראשון אינם עושים פסח שני (ראה רש"י ד"ה טהרה), אכן מי שהיה בדרך רחוקה בזמן פסח ראשון, עושה פסח שני גם כאשר הפסח הראשון נעשה על ידי טמאי מת [וכמבואר בגמ' לעיל ע"א, שלדעת עולא משלחים אחד לדרך רחוקה והוא נדחה לפסח שני] (הגהות הב"ח לעיל ע"א בפ"י השני; רש"ש).

הָיוּ שְׁלִישֵׁיתָן זָבִין וְשְׁלִישֵׁיתָן טְהוּרִין וְשְׁלִישֵׁיתָן טְמָאֵי מְתִים, שהטהורים עושים את הפסח הראשון בטהרה (מאירי).

אוֹתָן טְמָאֵי מְתִים וְכוּ', אכן הזבים עושים פסח שני, ויש סוברים שאינם עושים (מאירי).

הַגְּדִילוּ זָבִין עַל הַטְּהוּרִים, שיחד עם הטהורים הם רוב שאינם יכולים לעשות פסח ראשון בטומאה, וכדעת רב (לעיל ע"א) שהזבים נכללים בחישוב רוב ומיעוט הציבור, שאילו לדעת שמואל (שם), אין הזבים נכללים בחישוב רוב ומיעוט הציבור, ונחשב כאילו חצי ישראל טהורים וחציים טמאים [שדינו נתבאר לעיל (עט, א ואילך)] (תוס' ד"ה בראשון, ע"פ צ"ח לעיל עט, ב ורש"ש כאן).

בְּשֵׁנֵי לֹא עֲבָדֵי נִצְרָפוּ זָבִין עִם טְמָאֵי מְתִים וְכוּ', שכיון שבזמן פסח שני כבר נטהרו הזבים, הרי הם מצטרפים כעת לטמאי מת ורוב הציבור אינם יכולים לעשות פסח שני [ובאופן שעדיין לא נטהרו הזבים, יעשו הטמאי מת פסח שני (וראה בביאורנו לעיל ע"א ד"ה בשני)] (רש"י), ויש מפרשים, שמצטרפים הזבים לטמאי מת לענין חישוב הציבור בפסח ראשון, ונמצא שרוב הציבור לא עשה את הפסח הראשון אלא רק מקצתו, ואין עושים פסח שני אלא אם כן רוב הציבור עשה את הפסח הראשון, ואפילו באופן שעדיין לא נטהרו הזבים, לא יעשו הטמאי מת פסח שני (רמב"ם קרבן פסח ז, ו ורעק"א, שלדעתם זהו ביאור דברי רב לעיל ע"א, כמובא בביאורנו שם ד"ה הכי לא).

מְשֻׁנְה. נֹדַע שְׁהוּא טְמָא הַצִּיץ מִרְצָה, שנטמא דמו של הקרבן (רש"י), ומועיל הצִיץ להתיר את הבשר באכילה (תוס' ד"ה נזרק), או שנטמא בשר הקרבן ואימוריו (רש"י, ע"פ מהרש"א), שבאופן זה מועיל הצִיץ להכשיר את הקרבן וגם להקטיר אימוריו [למרות שהם טמאים (חז"א א"ח קכד לדף זה)], ואף שאסור לאכול את הבשר הטמא, סוברת משנתנו ש'צִיץ מרצה על האכילות' וכדעת ר' נתן (שהובא דבריו לעיל עה, ב), שהפסח כשר [על ידי ריצו הצִיץ] גם באופן שהוא אינו ראוי לאכילה (תוס' ד"ה נזרק, בדעת רש"י). אכן באופן שלא נטמאו גם הבשר וגם האימורים, אלא רק אחד מהם, אין צריך ריצו צִיץ, אלא כשנטמאו האימורים, זורק את הדם אפילו לתחילה, וכשנטמא הבשר, הוכשר הקרבן בדיעבד אף ללא ריצו צִיץ (ע"פ מהרש"א וסוגיות הגמ' לעיל).

הַנְּזִיר וְעוֹשֶׂה פֶּסַח, שנטמאו שקרבנם פסול כשהוקרב בטומאת [הפסח משום שעיקרו בא לאכילת הבעלים ולא יוכל לאכול בטומאה, והנזיר משום שכאשר נטמא סותר את נזירותו, ואינו ראוי לקרבנות תגלחתו עד שיטהר], שאילו שאר הקרבנות כשרים גם כשבעליהם טמאים (רש"י זבחים כג, א). ויש סוברים שכל הקרבנות פסולים כשהוקרבו כשבעליהם טמאים (רמב"ם ביאת מקדש ב, יב, ע"פ ביאורי בסוגיה בזבחים שם), ונקטה משנתנו נזיר ועושה פסח, משום שרק בהם נאמרה ההלכה של טומאת התהום (מאירי).